

Բ Ի Խ Ր Ա Կ Ն

Լ Ր Ա Պ Ի Ր

ԳԻՏԱԿԱՆ, ՓԱՂԱՓԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

Դ. ՏԱՐԻ

ԹԻԻ 83

2/14 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1885

1. Բիւրակն առ այժմ ամիսը երկու անգամ կը հրատարակուի : — 2. Տարեկան գինն է ամեն տեղոյ համար 2 1/4 արծաթ մկնիս, քրթատուքեան ծախքը մեր վրայ ըլլալով : — 3. Ձեռքէ կը ծովաւի հասը 2 դանեկան : — 4. Բաժանորդ գրուիլ ուզողներ դիմելու են կամ իրենց հասցէն որդեկու են առ խմբագիրն ի Գրասուն Փարիզու Յակոբեան խան քիւ 43, 14 : Կան երեւան Լալարիոյ կողմը Ամերիկեան վանառասունն ալ դիմել եւնի համի փողոց քիւ 43 : — 5. Բիւրակնի վերաբերեալ ամենայն գործիւնք եւ բաժանորդական վիճաբանք պէտք է ուղղել առ խմբագիրն : — 6. Անվար նամակ կամ ո եւ է գրուիլն չընդունուի : — 7. Տասն օրեանի համար բաժանորդ զտողին մէկ օրեանի ձեռի կը տուի :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նուէրք. — Արուես ուսուցչական. — Տիեզերական լեզու մը. — Աշխարհակալութիւն Կիւրոսի ի Բարիւն. — Բարին փափարիլը բարին գործել չէ. — Ազգային. — Քաղաքական :

ՆՈՒՔԲ

Մեծ. Տօր. Պ. Մատթէոսեանի կողմէ կը նուիրուի մէկ օրինակ Բիւրակն Դ, շրջանի սկիզբէն, Օվանքը գիւղի քարոզիչ Պատ. Առաքել Աբրահամեանի :

Նոյնպէս Ամերիկայի Մասսաչուսէթ Նահանգի Աթթըլպօրօ քաղաքն բնակող Բարեկամի մը կողմէ կը նուիրուի մէկ օրինակ Բիւրակն Դ. շրջանի սկիզբէն Նիկոմիդացի Պ. Գրիգոր Մ. Չափեանի :

Մեր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեմք հրապարակաւ յիշեալ ազնուասիրտ անձանց, իւրեանց բարեսիրական կրկնօգուտ գործոց համար :

Այս առթիւ կը խնդրուի նաեւ մեր այն ազնիւ բաժանորդներէն որ չեն դեռ վճարած իւրեանց պարտք Դ. շրջանի համար, փութան վճարել նոր տարիէն առաջ :

ԱՐՈՒԵՍ ՈՒՍՈՒՅՉԱԿԱՆ

Ուսուցչական արուեստն ըստ իւր բարձր նպատակի եւ բնութեան եղական լինելով՝ նմա չ'կարեն համեմատուիլ ու է այլ արուեստք : Գործ ուսուցչական է մարդկային մտաց հետ, եւ այն նորամատաղ հասակի մէջ, եւ ուստի կարեւոր եւ ամենափափուկ գործ մ'է սա՝ որչափ կարեւոր եւ փափուկ է մարդկային մատաղ միտք : Կարեւոր եւ փափուկ գործ մ'է բժշկականն, իսկ ամենակարեւոր եւ փափկագոյն է ուսուցչականն զի սորա գործ է կազմել առողջ միտք ի մէջ առողջ մարմնոյ : Քանի անյարմար ուսուցիչք են որք փոխանակ առողջ միտք յառաջ բերելու ի պատանիս, նոցա միտք եւ մարմին ի միասին կը վնասեն : Չ'այ արուեստ ինչ որ ուսուցչականին չափ աննկատ թողուած լինի յազգիս : Յաւայի է տեսնել որ ընդհանրութեան կարծիքն այն է թէ ու է մարդ որ զիտէ քիչ մը բան, կրնայ լինել ուսուցիչ այլոց. ուսուցչութեան՝ որոշ, դժուարին եւ խիստ փափուկ գործ լինելուն գաղափարն իսկ հազիւ կրնաս գտնել եթէ փնտռելու ելնես : Ի՞նչ է

պատճառը որ մեր ազգի պատանեաց եւ երիտասարդաց մտքի տաղանդն ու բեղմնաւորութիւնն բոլոր Եւրոպիոյ եւ Ամերիկայի մէջ մատնանիշ զովուած լինելովն հանդերձ մեր երկրին մէջ ծածկեալ եւ անգործ կը մնայ, նման հողին մէջ ծածկուած պատուական՝ իսկ չգործուած անհարթ քարերու: Ի՞նչ է պատճառն որ մեր նախակրթական եւ բարձրագոյն դպրոցներէն իսկ շատերն անբերրի եղած են մարդ, ճշմարիտ մարդ հասցնելու մասին. որովհետեւ դեռ յոյժ սակաւ են մեր մէջ ճշմարիտ ուսուցիչք:

Այս վնասուց առաջքն ուրիշ կերպով կարելի չէ առնուլ, խօսք եւ ցամաք յորդորներ, ոչ միայն շահ մը չեն ըներ, այլ յաւէտ վնաս եւ չարիք կը գործեն: Մի միայն ապահով միջոցն է ուսուցչական արուեստը ծաղկեցնել ազգիս մէջ: Հմուտ եւ ճարտար ուսուցչաց կամ դաստիարակներու խումբ մը կազմելու հետամուտ լինել: Խումբ մը որ իւր բարձր կոչմանն համապատասխանող օրինաւոր հրահանգութեամբ եւ յատուկ կրթութիւնով ձեռք բերած լինի իւր փափուկ արուեստ:

Ուրախ եմք որ դպրոցներ օր քան զօր կաւելնան մեր մէջ, բայց ինքնայայտ իրողութիւն մ'է որ այդ բարոյական գործարանաց զլուխը կանգնող կիրթ եւ արուեստին տէր ուսուցիչներ կը պակսին: Փափաքելի է որ փառաւոր եւ պայծառ դպրոցներ եւ վարժարաններ ունենամք, բայց առկէ աւելի կարեւոր բան կայ. մեր տղայոց եւ պատանեաց մատաղ եւ պարզ մտացը մէջ ուսում եւ գիտութիւն գետեղող հմուտ եւ վարժ ձեռքեր—ձեռքեր որ լաւ գիտնան զետեղելու եղանակն եւ տեղը: Բսինք թէ ուսուցչական պաշտօնը բանականութեան հետ է. ուստի նորա գիտնալու են մտաց կազմութիւնն եւ նոյնս գործելու օրէնքները, որպէսզի կարենան օգտակար եւ արդիւնաւոր կերպիւ գոր

ծել առանց վնասելու եւ առանց խանգարման: Ո՞վ կը յանձնէ իւր ժամացոյց դարբնոյ մը ձեռք զայն շինելու համար: Ո՞չ ապաքէն մէկը ժամագործ, ոսկերիչ, դերձակ, կոշիկակար եւլն լինելու համար միքանի տարիներ աշակերտութիւն ընելէ վերջ, դուն ուրեք կը յաջողի զոհացուցիչ կերպիւ գործել իւր ուսած արուեստն: Արդ, միթէ միայն ուսուցչական արուեստն է ամենադիւրինն որ առանց մասնաւոր եւ յատուկ կրթութեան կարենայ ուսուցիչ լինել մէկը: Բայց եթէ կուզէ մէկը ուսուցիչ լինել, ուր պիտի ստանայ այդ կարեւոր եւ փափուկ արուեստին վերաբերեալ յատուկ եւ լիութի կրթութիւնն:

Ուրիշ առթիւ պիտի գրեմք այս նպատակին յատուկ եղած հաստատութեանց այսինքն վարժապետանոցներու վերայ:

ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒ ՄԸ

Լեզուաց տարբերութիւնը մեծ խոչնդոտ մը նկատուած է իրաւամբ ազգաց հաղորդակցութեանց: Այս տարբերութիւն մեծամեծ դժուարութիւններ կը յարուցանէ մանաւանդ ճամբորդութեան և վաճառականութեան մէջ, և ուստի մեծ ջանքեր եղած են մանաւանդ վերջին մէկ երկու տարւոյ մէջ այնպիսի լեզու մը գոյացնել՝ զոր ամեն ոք կարողանայ ուսանիլ, հնչել և գործածել դիւրաւ: Կայ արդէն երկայն ցանկ մը հռչակաւոր անձանց, ինչպէս ի մէջ այլոց, Տէքարթ, Լայպնից, Ուիլքընս, Աթթա Սիքար, Լամպէր, որք մեծ ճիգեր թափած են ոչ միայն ստեղծելու այս փափաքեալ լեզուն, այլ և տարածելու զայն. հարկ չ'է յաւելուլ սակայն թէ իրենց ջանքեր անյաջող մնացած են:

Պ. Շլէյլըր անուամբ անուանի լեզուաբանն է որ յանձն առած է ներկայ ժամանակիս մէջ կատարել այս կարեւոր

պաշտօնը առանց իւր նախորդաց անյաշողութենէն վիատելու, և պատրաստած է արդէն լեզու մը որ ըստ իւր կարծեաց ունի բոլոր պահանջուած յատկութիւններն և որ ի վերջոյ պիտի լինի համաշխարհային լեզու մը զոնէ վաճառականաց համար: Երեսուն և հինգ ընկերութիւններ կազմուած են աշխարհիս այլ և այլ մասանց մէջ այս լեզուն տարածելու և ընդհանրացնելու մասնաւոր նպատակաւ: Բառարաններ, քերականութիւն, գրքեր, բանաստեղծութիւններ իսկարդէն զրուած, հրատարակուած և ցրուած են այս լեզուաւ, և հազուադէպ չէ տեսնել տարբեր լեզուէ ճամբորդներ որք շոգեկառքի կամ շոգենաւի մէջ այս նոր լեզուաւ կը խօսակցին:

Սոյն լեզուին ամենէն նշանաւոր յատկութիւնն է իւր հնչման պարզութեան հետ իր քերականութեան անհամեմատ պարզութիւնն. այնքան պարզ, որ մէկը կրնայ բոլոր կանոններն իւրացնել մի քանի աւուր դիւրին աշխատութեամբ և ապա բառարանի մ'օգնութեամբ գրել կամ խօսիլ սոյն լեզուն անխալ: Կրնայ հետաքրքրական ըլլալ մեր ընթերցողաց մի քանի համառօտ ծանօթութիւններ տալ սոյն լեզուի կազմութեան մասին:

Այս լեզուին տրուած անունն է Վօլաքիւֆ: Վօլաքիւֆ 28 գիր ունի, 8 ձայնաւոր a e i o u. a" o" u". և 20 բաղաձայն: Ձայնաւորներն իտալական հնչումն ունին, երկշեշտ ունեցողներն գերմանական հնչումն ունին: Շատեր կը համարին թէ Պ. Շլէյքը սխալած է այս վերջին ձայներն մոռանելով իւր լեզուին մէջ, քանզի ջատ ազգեր, ինչպէս Սպանիացիք, դիւրաւ կարող չեն հնչել զանոնք: Բայց պէտք է յարել թէ հեղինակը միշտ նկատողութեան առած է այդպիսի դժուարութիւններ: Բաղաձայններն իրենց բնական ձայնն ունին, ի բաց առեալ c որ և ձայնն ունի. j որ չ կը հնչուի. z որ կ

կը հնչուի. ց միշտ կ ի ձայնն ունի:

Հորովում ալ կայ Վօլաքիւֆի մէջ. soif տուն. soifա տան. soife ի տուն, ևայլն. և այս է միակ հորովումն:

Սեռը կը կազմուի օֆ աւելցնելով արմատ բառին սկիզբն. ֆիւշ, մանչ. օֆֆիւշ, աղջիկ. ևն:

Վօլաքիւֆի մէջ յօդ չկայ:

Ածականը կը շինուի իֆ աւելցնելով արմատին վերայ: Տօւ տուն. տօւիֆ տնական. ածականին վերայ աւելցնելով օս կ'ունենամք գոյական մը. կիւս բարիք. կիւսիֆ բարի. կիւսիֆօս բարութիւն:

Բազդատութիւնն ալ կ'ըլլայ այսպէս. կիւքիֆ մեծ. կիւքիֆու աւելի մեծ, կիւքիֆուն ամենէն մեծ, ևն:

Թուանշանաց անուանք են պաշ, քեշ, ֆիշ, ֆօշ, շիշ, մաշ, վեշ, չօշ, չիւշ. 1, 2, 3 եւայլն:

Յոգնակին կը շինուի ընդհանրապէս վերջնական s ի մը յաւելմամբ. տօւ, տօւս, տուն, տուներ: Այսօրինակ բաղադրութեամբ մը կ'ունենամք նաեւ պաշս, քեշս, ֆեշս, եւն. 10, 80, 30 դուրուշ նշանակութեամբ: Պաշպաշ, պաշքեշ կը նշանակեն 11, 12, ֆիշպաշ, ֆիշքեշ 31, 32 եւն: Պաշեշ, քեշեշ կը նշանակեն առաջին, երկրորդ ևն:

Անձնական դերանունք եւս, դու, նա կը թարգմանուին օպ, օշ, օւ, ուստի յոգնակիքն կըլլան օպս, օշս. մեք, դուք: Ստացական դերանունք եւ ածականք կը կազմուին իֆ ածանցին յաւելմամբ, օպիֆ օպսիֆ իմ կամ իմս, իրենց կամ իրենցը: Յուցական այս թարգմանուած է աք և այդ թարգմանուած է եք. ոշ աք ե շսք, այս պարոնը և այդ տիկինը: Անձկանօք պիտի ուզեմք զիտնալ թէ Պ. Շլէյքը ինչպէս վարուած է բայերուն հետ, որ բոլոր օտար լեզուաց մէջ վէմ զորման կըլլայ յաճախ: Ոչինչ աւելի պարզ է Վօլաքիւֆի մէջ: Արմատն գոյական է, քիւֆ զորօրինակ կը նշանակէ լե-

զու, խօսք, ներգործական անորոշ դեր-
բային համար պարտ է յաւելուլ սոյն
արմատին վրայ օն, թիւօն խօսիլ: Նոյն-
պէս սահմանականի բոլոր դէմքերն կը
շինուին դերանուններով թիւօշէ թիւօշ,
թիւօնն, կը խօսիմ, կը խօսիս, կը խօ-
սին: Սահմանականին ժամանակներն կը
շինուին սկիզբն աւելցնելով ձայնաւոր-
ներն ա (կրկնակէտով) օ, ի, օ, ա: Այս-
պէս աթիւօշ կը նշանակէ կը խօսէի,
եթիւօշ խօսած եմ, իթիւօշ խօսած էի,
օթիւօշ պիտի խօսիմ, եւլն: Կրաւորա-
կանը կը ջնշուի ներգործական ժամա-
նակաց սկիզբն աւելցնելով, քաղափօշ
կը սիրուիմ, քիւլափօշ սիրուած էի եւլն:

Մակբայներն կըլլան օ աւելցնելով ա-
ծականին վրայ, կիւսիփ բարի, կիւսիփօ,
լաւ, կիւսիփօն լաւ եւս: Հոս չը պիտի
Թուեմք տեղւոյ եւ ժամանակի մակբայ-
ներն, նախագրութիւններն եւ շաղկապ-
ներն: Պ. Շէլլըր կը Թուի Թէ ձայնար-
կութիւններն Թողած է վաճառականաց
հաճոյիցն կամ ներշնչմանց:

Գործածուած բառերն մեծաւ մասամբ
ծանօթ լեզուներէ Թերադրուած են Թէև
բոլորովին կրճատուած և պարզուած:
օթ երկրագնդիս տարբեր մասերն կը
նշանակէ. եուլօթ, մէլվթ, Թալթ, Եւրո-
պա, Ամերիկա, Աւստրալիա: Ինչ ամիս-
ներն կը ցուցնէ, ժանիւլ յունվար: Դիւ-
րին է ըմբռնել Թէ բաղադրեալ բառերու
մասին խիստ մեծ դիւրութիւններ կ'ըն-
ծայէ Վօլքսբիւքն: Այս բաղադրութեանց
կանոնաւորութեան հմուտ է անշուշտ որ
այնպիսի հոլովում մ'ալ երեակայուած
է: Վօլքսբիւք բառն կը նշանակէ լեզու ճի-
ւեղեաց թիւփ և վօլա (վօլ բառիմ սեռա-
կանն) բառերուն միացմամբ: Այսպէս
կազմուած են բազմաթիւ բառեր, որ դիւ-
րաւ կրնան ճանչցուիլ առաջին տեսու-
թեամբ բաւական է որ մարդ բաջ ծա-
նօթ ըլլայ բառերուն առաջ կամ վերջն
դրուած ածանցներուն: Շարադասու-

Թեան կանոնն կրնայ ամփոփուիլ հետե-
եալ ընդհանուր սկզբունքին մէջ, Թէ որոշ-
եալն միշտ պարտի նախադաս ըլլայ
որոշեալն. ուստի պէտք է գիտնալ հետե-
եալ չորս կանոններն:

Ա. Ածականն յետադաս է գոյականէն:

Բ. Տէր բային նախադաս է բայէն,
ինչ որ ալ ըլլայ պարբերութիւնն:

Գ. Խնդիրն և ստորոգելին յետադաս
են բայէն, բացասականը, դերանունն,
ածականը և հարցական մակբայը միայն
կրնան նախադաս լինել բայէն:

Դ. Տարբեր խնդիրներն միմեանց յե-
տադաս են պարբերութեան մէջ իրենց
ունեցած կարևորութեան կարգաւն:

Փարիզի մէջ ժողով մը տեղի պիտի
ունենայ 1887 ին յորում այս լեզուին
օրէնքներն պիտի քննուին դարձեալ
մանրամասնօրէն և փոփոխուին կամ
վաւերացուին:

Այսպէս է ահա սոյն տիեզերական լե-
զուն Վօլքսբիւքն, որուն կրնամք երկար
կեանք մաղթել. չ'եմք կրնար վստահ լի-
նել սակայն Թէ այդ լեզուն ևս ժամանա-
կին հետ չ'պիտի կրէ այն փոփոխու-
թիւններն՝ զորս նորաձեւութիւն, բնա-
հաճութիւն, հնչման Թերութիւնը և նշա-
նաւոր հանդիսանալու նախանձն տա-
կաւ առ տակաւ ներմուծած են բոլոր
լեզուաց մէջ:

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԿԻՐՈՍԻ Ի ԲԱԲԻԼՈՆ

(Շարունակութիւն Տես թիւ 82)

Կիւրոս փոքր Ասիոյ մէջ Կրէսոսի
սահմաններն մտնելով՝ Բաբելոնի,
այն մեծ եւ աշխարհահռչակ քաղա-
քին հիւսիսայլն կողմն անցած էր:
Բաբելոն Ասիոյ հարաւայլն կողմը
Եփրատ գետին վրայ շինուած էր:
Մայրաքաղաք էր ընդարձակ եւ բա-

րեբեր երկրի մը որ Եփրատի երկու կողմը կը տարածուէր մինչ ի ծոցն Պարսից: Սակայն Բարիւնի հարկատու երկրաց սահմաններն փոփոխութիւն կը կրէին ժամանակ առ ժամանակ, քանզի յեղափոխութեանց եւ պատերազմաց միջոցաւ երբեմն կ'ընդարձակուէին եւ երբեմն կ'ամփոփուէին:

Եփրատ գետը բարեբերութեան մեծ աղբիւր մ'էր այն ամբողջ գաւառին մէջ ընդ որ կը հոսէր: Այս գետէն ոռոգուող երկիրն խիստ բազմամարդ էր, և բնակիչը աշխատողէր և խաղաղատէր էին, մշակելով զիւրեանց երկիր, և նորա արգասեօք խաղաղ եւ երջանկաւէտ կեանք մը վարելով: Ամբողջ երկիրն ունէր բազմաթիւ ջրանցքներ, զորս ժողովուրդը շինած էր, զողջոյն երկիրն գետոյն ջրով ոռոգելու համար: Այս ջրանցքներէն մի քանին նաւարկելի էին: Կար գլխաւոր ջրանցք մը որ Եփրատէն կանցնէր 'ի Տիգրիս, ճամբուն վրայ շատ մը փոքրագոյն ջրանցքներ լցունելով: Այս ջրանցքին վրայ կրնային նաւարկել ըստ բաւականի բեռնաւորեալ նաւեր: Սակայն երկրին վաճառականութիւնը յառաջ կը տարուէր չափաւոր մեծութեամբ նաւով, որոց շինութիւնը խիստ հետաքրքրաշարժ և նշանաւոր թուեցաւ Հերոդոտոսի: Քաղաքը կարի մեծ էր և կարօտ էր ուտելեաց անբաւ պաշարի, զոր այս նաւակներով կը բերուէր երկրին վերին կողմերէն: Նաւակներն հեռեւեալ կերպով շինուած էին, նախ, կը շինէին նաւակին ձեւով շրջանակներ, լայն ու ցած: Սոքա սակաւի մը նման ուռենիներէ շին-

ուելով յետոյ կը պատուէին մարթերով: Այս կերպիւ յօրինելով զիւրեանց նաւ, նորա յատակին վրայ կը տարածէին եղեգան խաւ մը, նաւուն շրջանակը պահպանելու եւ բեռն ամեն կողմ հաւասար տարածելու համար: Ահա այսպիսի նաւուց մէջ էր որ կը դնէին երկրին ամեն արգասիքն եւ կը տանէին զանոնք դեան 'ի վայր 'ի Բաբելոն: Այս կերպ նաւագնացութեան մէջ, նաւաստեաց գործն էր միայն զգուշութեամբ հսկել որ մի գուցէ մարթեղէն պատեանն ժայռերու եւ կամ մինչև խակ եղբրաց աւազներուն դպչելով փնասուի: Երկու թիակներու միջոցաւ՝ որոց մին նաւակին գլխէն և միւսն յետկուսէ կը գործածուէին, նաւն միշտ հոսանքին մէջ տեղն կը պահէին: Նաւավարք մասամբ խիբ կ'երագացնէին նաւուն ընթացքն, թէպէտ իւրեանց գլխաւոր գործ էր զնաւն զերծ պահել յորձանքներէ եւ պահպանել գետոյն մէջ երկնցած, ցամաքի ծայրերէն վարելով զնաւն գետոյն այն կողմերէն ուր հոսանքն արագագոյնն էր, և որով նաւն հնարաւոր մեծագոյն երազութեամբ յառաջ կը վարուէր:

Այս նաւք ընդհանրապէս շատ մեծ էին, եւ բաց 'ի բեռներէն և մարդոցմէ՝ կը պարունակէին նաեւ մի քանի գրաստք ևս, առհասարակ էշ և ջորի: Գրաստք հոսանքն 'ի վայր անգործաբար նաւարկելու հաճոյքն կը վայելէին, եթէ հաճոյք մ'էր այգիլինց, որպէսզի երբ աւարտէր նաւարկութիւնն, պատրաստ գտնուէին նաւուն պատուականագոյն մասն, մարթերն, կրկին յետոյ դարձունել 'ի վերին կողմանս երկրին: Փորձուած

էր որ եթէ զգուշութեամբ պահուէին այս մորթք հնար էր դարձեալ գիւրաւ յետս տարուիլ եւ 'ի գործածուիլ երկրորդ նաւարկութեան մը մէջ: Ըստ այսմ երբ նաւք 'ի Բաբելոն կը հասնէին, եւ բեռներն կը վաճառուէին, յայնժամ նաւատիր կը քայքայէին զիւրեանց նաւեր, կը ծալլէին նոցա մորթեր և բեռցներով զանոնք ջրեաց վերայ ցամաքի ճամբով կը վերադառնային, ինքեանք ևս ջրեաց հետ 'ի միասին քայլելով և զանոնք վարելով:

Բաբելոն խիստ ընդարձակ և մեծ քաղաք մ'էր: Յիւրաւի անոր ընդարձակութեան մասին տրուած տեղեկութիւնք յաճախ անհաւատարի համարուած են: Ըստ այս տեղեկութեանց քաղաքին պարիսպներն կը պարուսակէին միջոց մը որ Լոնտոն քաղաքէն չորս կամ հինգ անգամ մեծ էր: Սակայն այս տարածութեան մէջ կը գտնուէին արքունի պալատանց վերաբերեալ պարտէզներ և անտառներ որք ընդարձակ վայրեր դրւած էին: Բաց յայոցանէ կային նաև հասարակաց հրապարակներ: Դարձեալ, հին քաղաքաց հասարակ ժողովրդեան սուներն շատ յարկեր չունենալով ցած էին, եւ հետևաբար ներկայ ժամանակաց մէջ շինուած տուններէն առաւել ընդարձակ գետիններ կը դրաւէին: Արդարեւ շատ հաւանական է որ այն բնակարաններէն շատերն լոկ խրճիթներ էին, այնպէս որ անհնարին բան չէ որ քաղաքին պարիսպը պարուսակէին Լոնտոնի չորս կամ հինգ ընդարձակութիւնն ունեցող երկիր մը:

Քաղաքին պարիսպներուն նկատ-

մամբ շատ տարապայման և առ երեւոյթս հակասական տեղեկութիւնք տրուած են զանոնք նկարագրող վաղեմի հեղինակներէն: Ոմանք եօթանասուն և հինգ, և այլք երկու կամ երեք հարիւր ոտնաչափ բարձր կը ներկայացնեն զանոնք: Այս այլ և այլ տեղեկութեանց հաւանականութեանց վրայ շատ վիճաբանութիւններ եղած են, եւ զանոնք իրարու հետ հաշտեցնելու համար ճարտար ջանքեր եղած են: Սակայն ամենևին զարմանալի չէ որ այս չափերուն մէջ այսքան զանազանութիւն ըլլայ, քանզի հին քաղաքի մը պարիսպներն ամեն կողմ առ հասարակ հաւասար բարձրութիւն չէին ունենար: Ի հարկէ տեղւոյն բնութեանը նայելով շինութիւնք կը տարբերէին, բարձր լինելով այնպիսի տեղուանք ուր յարձակելու համար թշնամւոյն գիւրութիւններ կը գտնուէին և ցած լինելով այնպիսի տեղուանք, ուր երկրին գիրքը բնականապէս պաշտպանութիւն կ'ընծայէր քաղաքին: Թերևս կրնային ըլլալ այնպիսի տեղուանք ալ, ձորերու վրայ կամ գահավէժ զառիվայրերու վրայ, ուր Բաբելոնի պարիսպները մինչև իսկ Հերոդոտոսի նկարագրածին չափ բարձրութիւն ունենային:

Պարիսպներն շինուած էին աղիւսէ, որ սոքա պարսպաց դուրսի կողմը փորուած խրամներէն հանուած կաւովն կամ հողովն կը շինուէին: Խրամը ամրութիւնները զօրացնելու կը նպաստէր պարսպաց շինուելէն վերջ, զի գետէն եւ հոն վազող գետակներէն ջուր բերուելով քաղաքին չորս կողմը գտնուող այս խրամներուն մէջ, միշտ ջրով լեցուն կը պահուէին:

Այդ խրամներուն եզերքն ևս դարձեալ աղիւսէ պատեր շինուած էին, նոյնպէս այն փոսերէն ելած կաւէն և հողէն շինուած : Բոլոր այս սրմնադործութեան մէջ ծեփի տեղ տեսակ մը կ'աղաճիւթ կը դարձած էին, որ շատ առատ կը դռնուէր Բարբիւնի մօտ Եփրատ գետը վազող դետերէն միոյն երեսը :

Եփրատ գետն իսկ քաղաքին մէջէն կ'անցնէր, նորա երկու եզերաց վերայ ցած պատեր շինուած էին, ամեն փողոցի ծայր ջուրին տանող բաց ճամբայներ թողուած լինելով, ուր վար իջնելու համար աստիճաններ շինուած էին : Այս բաց մնացած տեղուանք պղնձեայ դռներ կային, որք ի հարկին գոցուելով, թող չէին տար թըշնամոյն որ դետէն քաղաքը մտնէ : Մեծ փողոցներն, որոց մի ծայրը այսպէս դետին եզերաց կը յանգէր, միւս ծայրն ալ մինչև քաղաքին պարիսպներուն կը հասնէր, և ուրիշ փողոցներ ևս ուղիղ անկեամբ այս փողոցներէն կ'անցնէին խաչաձև : Այս մեծ փողոցներու ծայրերն քաղաքին դուրսի պարիսպներուն մէջ ահադին պղնձեայ դռներ կային, նմանապէս պղնձեայ նիգեբով և փականքներով : Այս տեսակ հարիւր դռներ կային որոց վրայ աշտարակներ շինուած էին դւանց պահպանութեան համար : Աշտարակներն պարսպին թէ ներքին և թէ արտաքին կողմանց վրայ շինուած էին, և պարիսպը այնքան լայն էր որ այս աշտարակներուն մէջտեղ քառաձի կառք մը վարելու և դարձուներու բաւական միջոց կար :

(Շարունակելի)

ԲԱՐԻՆ ՓԱՓԱՔԻԼՆ ԲԱՐԻՆ ԳՈՐԾԵԼ ԶԷ

Հետեւեալն մին է համբաւաւոր Մր. Պիշիրի քարոզներէն, զոր կը հրատարակեմք փոքր ինչ համառօտելով :

« Միւսին ես գնաց եւ այնպէս ըսաւ. և նա պատասխան տուաւ եւ ըսաւ. Կերթամ, Տէր. եւ չը գնաց : Արդ՝ այս երկուքն որք կատարեց իւր հօր կամքը » : Մատթ. ԻԱ. 30 :

Այս առակն ընտանի է ամենուր :

« Մարդ մը երկու որդի ունէր, և գնաց ըսաւ առաջնոյն, Որդեակ, գնա այսօր գործէ այգիս : Նա պատասխան տուաւ և ըսաւ, չեմ ուզեր երթալ, բայց յետոյ զղջացաւ և գնաց : Միւսին ևս գնաց և և այնպէս ըսաւ, և նա պատասխան տուաւ և ըսաւ. Կերթամ Տէր. և չգնաց : Արդ՝ այս երկուքն որք կատարեց իւր հօրը կամքը :

Երկրորդ որդին միւսէն աւելի հաճոյական կը թուի ի սկզբան, թէ և իրօք յոռեգոյն էր : Կը թուի թէ առաջինն մին էր այն անձերէն՝ որք կոշտ են արտաքուստ բայց բարի սիրտ մ'ունին ի ներքուստ. որք բրտութեամբ կը խօսին, բայց իրենց այս թերութիւնն ապա կը փոխարինեն գործով. իրենց լեզուն խիստ է, յանդուգն և խեղ, բայց իրենց սիրտն կը յանդիմանէ իրենց լեզուին խստութիւնն և յառաջ կու գայ փոխարինել զայն բարերարութեամբ : Երկրորդ որդին մին էր այն հեղաճամբոյր անձերէն, որք կը խոստանան ամեն ինչ և կը կատարեն ոչինչ, ընդունակ են ամեն կարգի տպաւորութիւններ ընդունելու, կզգան ամենափոքր ազդեցութիւններն իսկ, և մասամբ մ'ալ կը զիջանին անոնց, բայց ոչ օգուտ մ'արտադրելու աստիճանաւ : Տպաւորութիւններն երբեք չեն գաղափարի փոխակերպեր, իրենց ազդումներն չեն զարգանար և ըլլար նպատակներ. յուզումներն չ'են ըլլար երբեք սկզբունքներ, ոչ ալ սկզբունքներն հաստատուն սովորութիւններ : Կարտասուեն դիւրաւ, կը սիրեն դիւրաւ,

կը յուսահատին դիւրաւ, բայց նման տե-
րեւի մը որ կը շարժի օրն ի բուն, նոյն
տեղն են երեկոյին ուր էին առաւօտուն:
Կը տատանին, բայց չ'են փոխուիր, կը
շարժին ընդ միշտ, և մնայուն են ընդ
միշտ: Կան ամեն հասարակութեան մէջ
բազմաթիւ անձինք որ եկեղեցւոյ կը յա-
րին և որք այս կարգէն են, բարի փա-
փաքողներ են առ կրօնն, բայց ոչ բարի
գործողներ ի կրօնս:

Փախաբիւղ և կամիւղ շատ տարբեր բա-
ներ են. բազումք կան որ կը փափա-
քին ուր միայն մէկ մարդ մը կայ որ
կը կամի: Փափաքիլն մտաց մի տկար
գործողութիւն է, կամիլն բանականու-
թեան, սիրոյ և կամքին գործունէութիւնն
է ստանալու համար ինչ որ մարդ կը
փափաքի: Մարդս կրնայ փափաքիլ և
միանգամայն մերժել բոլոր քայլերն ու
միջոցներն որովք այդ փափաքն կրնայ
իրագործուիլ: Ոչ ոք կը կամի մինչեւ որ
որոշէ ոչ միայն ստանալ վախճանն, այլ
նաեւ այն բոլոր միջանկեալ քայլերն որով
այդ վախճանն կրնայ ապահովիլ, կամիլ
բան մը՝ կամիլ է նաեւ անոր միջոցներն:
Փափաքիլն և կամիլն այնքան տարբեր
են, որ կրնայ այնպէս ենթադրուիլ
թէ շատ քիչ կապակցութիւն ունին, բայց
այնպէս չէ: Ստոյգ է որ կամքն երբեմն
կը ծնանի փափաքէն, բայց ինչպէս սեր-
մանն տունկ կ'ըլլան — կատարեալ փո-
փոխութեամբ մը: Փափաքիլն իր հասա-
րակ ձեւին մէջ լոկ կրաւորական վիճակ
մ'է. ընդունակ է տպաւորութեանց,
տկար ճանաչում մ'է գերազանցութեան,
բայց առանց նպատակի կամ զօրութեան
ընելու՝ ըլլալու՝ կամ ապահովելու ինչ որ
փափաքելի է: Գործելն կը պահանջէ կեղ-
րոնացում նպատակի, միտքն կը մղէ ի
գործ, կ'արձնէ բանականութիւնն,
կամքն և հիւստիս գործադրութիւնն կ'սկսի:
Փափաքիլն կրնայ տեղի ունենալ առանց
սոցա և ոչ միոյն, գործելն թէ թեւ ունի

Թէ ոտք և կը գործածէ զանոնք. փափա-
քիլն ունի և ոչ մին, կամ եթէ ունի իսկ,
չ'օգտիր անոնցմէ. կամիլն կեանք և ազ-
դուութիւն կու տայ հոգւոյն. մին գործօն
է, միւսն կրաւորական:

Տկար բարուց տէր անձինք են այնպի-
սիք, որ չ'ունին իրենց մէջ զօրութիւն
շատ չարիք հասցնելու, և որ չ'ունին
բաւական կամք շատ բարիք գործելու,
և իրենց բոլոր կենաց միջոցին կը տա-
տանին բարի փափաքելով իրենց ընկեր-
ներուն և համարելով զայս իբրեւ մի
մասն իրենց տրամադրութեան: Որով-
հետեւ երբեք չ'են զրգուիր մեծ-աղմուկ
հանելու, որովհետեւ չ'են ատեր սրտովին,
որովհետեւ կ'զգուշանան զայնակաւորական
չարիքներէ, կը խորհին թէ բարի են ըստ
բաւականին, ի մասնաւորի ամեն օր ու-
նենալով զայս վկայութիւն թէ բարի կը
փափաքին մարդոց: Եւ ոչ մէկ մարդկա-
յին էակ ամենադոյզն օգուտ մը քաղած
է իրենց բոլոր բարի փափաքներէն, բայց
տակաւին — բարի կը փափաքին: Բարի
փափաքողն աւելի տպաւորութիւն մը չը
թողուր քան ամպն դաշտին վրայ, ուրկէ
կ'անցնի. այսպիսի փափաք մը ոչինչ
կառնէ տուողէն և ոչինչ կը թողու այն
ձեռաց մէջ որ կ'ընդունի զայն:

«Եթէ եղբայր մը կամ բոյր մը մերկ
ըլլայ, և օրուան կերակուրին կարօտ»,
կըսէ առաքեալն Յակոբոս, «ու ձեզմէ
մէկը անոնց ըսէ, զացէք խաղաղու-
թեամբ, տաքցէք ու կշտացէք, և մարմ-
նոյն պէտք եղած բաները չ'տաք, ինչ
օգուտ է»: Ընտիր երգիծաբանութիւն
մ'է այս, բարին փափաքողաց մասին:

Բայց բարի փափաքող մ'էր նա. բա-
րի կը փափաքէր անոնց, բայց իր տու-
նէն դուրս: Նոյն բանը Պօղոս ալ ալ-
նարկած է Գաղատացոց Սղմոյն մէջ:
«Եթէ մէկը ինքզինքը բան մ'ըլլալ կը
համարի ու չէ, անիկայ իւր անձը կը
խաբէ:»

Այս է ճշդապէս բարին փափաքողի մը պատկերն. բարին փափաքիլն կ'առաջնորդէ զմարդիկ հաւատալ թէ իրենք իրօք են ինչ որ կը փափաքին լինել, կամ զոնէ կը համարին թէ շատ հեռի չ'են այն վիճակէն: Մարդոց մտաց մէջ կը զոյանայ իրենց անձին նկատմամբ զաղափար մը, որ չէ արդարեւ ձեւական հետազոտութեան մը կամ օրինաւոր ապացոյցներու արգասիքն, այլ անորոշ, անստոյգ զգացմանց մնացորդն: Այսու այս բարին փափաքողաց տոգոյն խումբն վերջապէս ինքզինքնին շատ բարի կը համարին, կը համարին թէ շատ մօտ եկած են ըլլալու, ինչ որ կը փափաքէին ըլլալ: Բարի են, այսինքն գրեթէ: Բրիստոնեայ են, — ոչ դաւանողներ, ոչ զործօն. ոչինչ որոյ վերայ կրնան պարծիլ. բայց բրիստոնեայ ինչպէս կը յուսան, զոնէ կը փափաքին, թէ եղած ըլլային: Այնքան մպտուն, մարդասէր, հաճելի համակրութիւն մը ունին բրիստոնէից նկատմամբ, որ արդարեւ ի վերջոյ կ'սկսին խորհիլ թէ արդեօք իրենք ալ սուրբ եղած չեն. — կես տառ — զոնէ այն սերմն ուստի սուրբեր պիտի ընծիւղին տակաւ: Շատ հաստատապէս չեն ուզեր խօսիլ այս մասին, այդ անախորժ պիտի հնչէր ականջի, բայց տակաւին այսպիսի սիրուն, փայլուն անձնահատկութիւն մը կայ իրենց սրտին մէկ անկիւնն. և այնքան բարի կը փափաքին կրօնի և կրօնական հաստատութեանց, որ հաւանականաբար իրենք ալ հեռի չեն կրօնքէն:

Բայց ինչպէս կարելի է որ անձ մը այսպիսի զաղափար մ'ունենայ, երբ անգամ մը նկատէ այն գերագոյն և բուն ազդուութիւնն ու զրականութիւնն զոր կը տեսնեմք բրիստոնէական բարուց մասին Ս. զրական նկարագրութեանց մէջ: Ինչ ազդուութիւն կայ այն վշտին մէջ որ կը պահանջուի մեղաց համար, ինչ զօրու-

թիւն ջանից մէջ կ'ըզելու համար ինքզինքն չար ընծացքներէ, ինչ այլաբանութիւններ զործածուած են, երբ ալ լեզուն կը դադրի իրականութիւնը բացատրելէ. ինչպէս « մեռեալ » կոչուած են նոքա, որ բրիստոնեայ չեն. և ինչպէս « վերստին ծնած » կը համարուին, երբ բրիստոնեայ կը լինին. ինչ եռանդուն առաքինութիւններ և անձնուրացութիւնք պատուիրուած են. լուծն կրել, նոյն խակ խաչն կրել, զոհել, խաչել զանձ — ահաւասիկ այլաբանութիւններն: Պէտք չէ բացատրել զասոնք բառական խմաստիւ. և սոքա յաճախ սխալ հասկցուած են և ծնունդ տուած են մեղակեցութեան և անձնուրացութեան սխալ զաղափարներու. բայց պէտք է ընդունիլ թէ այն բարոյական յատկութիւններն որ կը պահանջեն այսպիսի այլաբանական լեզու, չ'են անշուշտ այն մեղմ, անհամ ու ցուրտ փափաքներ զորս շատեր բրիստոնէական առաքինութիւն համարած են:

Արդ՝ մինչ կան շատ բաներ զորս հաճելի է նկատել այդ բարին փափաքողաց բնաւորութեան մէջ, մտաց այնպիսի վիճակ մ'է այն՝ զոր աղետաբեր է շփոթել ճշմարիտ բրիստոնէական փորձառութեան հետ: Որովհետեւ բարեբարոյ ես, որովհետեւ հեղահամբոյր ես, որովհետեւ մեղմութեամբ կը զործես, որովհետեւ սրտիդ մէջ ունիս այն վկայութիւնն թէ բարի կը փափաքիս ամենուն, չը հետեւիր ասկէ թէ բրիստոնեայ ես. ոչ ալ թէ մօտ ես բրիստոնեայ ըլլալու: Ընդհակառակն հաւանականութիւնն այն է թէ այսպիսի բարին փափաքող մը հեռի է ճշմարիտ կրօնէ, հեռի Աստուծոյ թագաւորութենէն, հեռի առողջութենէ և հեռի ապահովութենէ: Որովհետեւ կրօնքը ամեն բանէ աւելի դրական բնութիւն ունեցող դրութիւն մ'է: Կրօնութիւն մ'է զոր կարելի չ'է վարել առանց ընդհանուր կամեցողութեանց և առանց մասնաւոր անընդհատ ընտրութեանց:

Առաջին բանը որ կը պահանջուի իւրաքանչիւր անձէ այս է « Որդեակ իմ՝ քու սիրտդ ինձ տո՛ւր: » Հրաժարէ անձնահանութեան և անձնասիրութեան կեանքէն. ի բաց դարձիր կենաց այն ըմբռնումէն որ իրաւացի կ'ընէ քեզ համար զործածել բոլոր մարմնոյդ կարողութիւններն և բոլոր հոգւոյդ կարողութիւններն քու հանոյքիդ համար միայն. փնտռելով քու բարիքդ կամ քու անձիդ վերայ, կամ ընդհանուր կերպով քու ընտանեացդ վերայ կամ աւելի ընդհանուր կերպով քու դրացնութեանդ վերայ. ձգէ այդ ուղղակի կամ անուղղակի անձնասիրութեան կեանքն, և ծնէ վերստին նոր կեանքի մը մէջ որոյ նախկին և զլիաւոր զգացումն է սէր և սիրոյ պարտաւորութիւններն: « Սիրէ քու Տէր Աստուածդ քու բոլոր սրտովդ, քու բոլոր հոգովդ, քու բոլոր զօրութեամբդ, քու բոլոր մտքովդ և քու ընկերդ քու անձիդ պէս: »

Այս է սկզբնաւորութիւն կրօնի. և ո՛վ կրնայ մտնել այսպիսի վիճակի մը մէջ, այնքան խորին, այնքան ընդարձակ, այնքան անխախտ, միայն բարի փափաքներու միջոցով: Միայն երկանց ցաւով է որ կրնայ մարդ մտնել Աստուծոյ թագաւորութեան մէջ, հոգին կ'աղաղակէ նորածին մանկան նման և կը մտնէ նոր կենաց մէջ, ոչ թէ իրօք իբր տկար կամ նորածին, այլ ցաւօք և տառապանօք: Ոչ որ կրնայ սկսիլ կրօնական կեանքն առանց այնպիսի որոշ կամեցողութեանց և նպատակաց՝ որք մինչեւ հոգւոյն խորն կը թափանցեն: Իւրաքանչիւր քայլ դէպ յառաջ այդ քրիստոնէական կենաց մէջ քայլ մ'է՝ որով մեր սրտերն պիտի բարձրանան խոնարհագոյն աստիճաններէ բարձրագոյներու, քանզի պարտիմք Քրիստոսի հետեւիլ: Ոչ որ կրնայ հետեւիլ Նմա բառին բուն իմաստին ինչպէս առաքնալը և սկզբնական աշակերտք հետեւեցան: Ինչ որ պարզ բա-

ռական իրականութիւն մ'էր նոցա համար, այլաբանութիւն մ'է մեզ համար: Շրջեցան նոքա աստ անդ հետեւելով Քրիստոսի. մեք միայն կրնամք թողուլ որ մեր զործերն հետեւին նորա զործոց և օր ըստ օրէ ըստ չափու մեր կարողութեան և մեր մասնաւոր շրջանին մէջ ըլլալ՝ ինչ որ Նա էր իւր կարողութեան մեծութեամբն և ըստ իւր շրջանին ու պաշտաման զոր կատարեց աշխարհի վերայ: Բայց այս ամենօրեայ կենաց մէջ է որ մարդ պարտաւոր է ի զործ դնել մասնաւորապէս ազդուութիւն, նկատողութիւն և դրականութիւն, քանզի չանցնիր ժամ մը յորում չը հրաւիրուին ընտրել անձնասիրութիւնն կամ բարերարութիւնը, չ'անցնիր ժամ մը յորում չը հրաւիրուին ընտրել նուաստագոյնն կամ բարձրագոյնն, չկայ ժամ մը յորում հոգւոյն լաւագոյն ձայներն չը հնչեն և բոլոր երկնային ազդեցութիւնք չը ներգործեն հոգւոյն բարձրագոյն տարերց վերայ: Անձնութեան պարզապէս հրաժարիլ է մեր նուաստագոյն կարողութիւններէն ի նպաստ բարձրագոյնից. դժուակ է երբ դեռ նոր կ'սկսիմք ի զործ դնել զայն, բայց կը դադրի դժուարին լինելէ, երբ յաղթութիւն մը շահած եմք և կարողացած զործելու բարձրագոյն յաւետ քան թէ նուաստագոյն շարժառիթէ: Եւ այն շրջանակներն յորում յաղթութիւն կը շահիմք, անոնք են յորս ուսած եմք ազդեցութիւնն նպատակի փոխել, լոկ յուզում մը բարոյական սկզբունքի վերածել, ճշմարտութիւնն սովորութիւն մ'ընել, այնպէս որ ինքնաշարժ է, և կը զործէ ինքնին:

Երբ մանուկն դեռ նոր կ'սկսի քայլել, իւրաքանչիւր քայլ մասնաւոր ուշադրութիւն կը պահանջէ. իւրաքանչիւր քայլի զգուշութեամբ կը նայի շուրջն տեսնելու համար թէ ինչ կրնայ բռնել և կամ ինչ բանի կրնայ յետուլ. բայց քանի որ կը

մեծնայ, կը սովորի քայլել առանց ո եւ է օգնութեան, կը սովորի քայլել առանց խորհելու թէ կը քայլէ. և առաւել քան զայս կը սովորի ի՞նչ միայն քայլել, այլ նաև քայլել վստահաւոր տեղեր, այլ նաև վազել, և վազել ըմբշի մը նման, և այսպէս կը յառաջանայ մինչեւ որ իւր տեղափոխելու կարողութիւնն ամբողջովին իւր իշխանութեան տակ է և կը զործածէ զայն յանգագաստից: Կը սովորի քայլել, վազել, ոստնուլ, և կատարել ամեն տեսակ ըմբշական շարժումներ այնքան հեշտիւ որ երիտասարդին միտքն անգամ չը գար թէ ո եւ է կամեցողութիւն մը կայ կապակցեալ այս շարժմանց հետ:

Քարոյական կենաց ստորնագոյն վիճակին մէջ ալ ի վերջոյ կը կարողանամք զործել այսպէս: Երբ մանուկ էինք, — մանուկանդ եթէ խտապահանջ հսկողութեան մը ներքեւ և դիւրագգած բնութեամբ և աւելի զովեստի քան թէ խղճի մտօք զործելու ցանկացող — սուտ կը խօսէինք, քանզի այդպիսի պարագայից տակ եղող մանուկ մը չը համարձակիր ճշմարտութիւնն ըսել: Բազմամիւ մանկանց, մինչև իսկ բարեկիրթ մանկանց ստախօսութիւնն նախապէս արդիւնք է երկչոտութեան, մեր նոցա հետ վարուելու եղանակն կ'ստիպէ զիրենք ստախօսութեան դիմել իբր իրենց ապաստանարանն: Եւ տակաւին քիչ վերջ մինչ մանուկն կ'աճի և կը հրահանգուի և ի մասնաւորի մինչ իւր բանականութիւնն ու բարոյական ըզգացումներն կը զարգանան և կ'սկսի զործել ընդդէմ ստորնագոյն կենդանական բնագոյմանց՝ որպիսիք են խաբէութիւն և խարդախութիւն, կը սովորի ճշմարտին խօսիլ, թէև ճիգ մ'ընել հարկ ըլլայ իրեն: Այտն կը շառագունի, աչքն կը տատամսի: Բայց տակաւին քաջութիւնն ունի ճշմարտին ըսելու թէև խարագանուելու իսկ ենթարկուի այդու: Երբ սակայն աւելի չափահաս կ'ըլլայ,

ամօթ կը համարի սուտն. և բոլոր կենաց սովորական պարագայից մէջ կը սովորի ճշմարտութիւնն խօսիլ առանց խորհելու ինքնաշարժ կ'ըլլայ: Միայն պաշտօնական խնդրոց մէջ է որ մարդիկ երբեմն պարտաւոր կ'զգան ինքզինքնին ստելու. պաշտօնական սուտեր են սոքա, այսպիսի պարագայից տակ: Թժիշկն, վիրաբոյժն, փաստաբանն, կամ կղերականն կրնան խորհիլ թէ կան կարգ մը բաներ, որոց մասին իրենց դրից մէջ բաւական պատճառ ունին ստելու. բայց մարդիկ բոլոր անձնական յարաբերութեանց մէջ միմեանց հետ, կը հասնին ընդ փոյթ այն վիճակին յորում չեն կարօտիր ճիգ մը ընելու, կամ նոյն իսկ խորհելու և զիտակցաբար կամելու ճշմարտին խօսելու և ճշմարտ լինելու համար:

Մատաղահասակ մանուկն բնականապէս կը զողնայ, որովհետեւ դեռ սովրած չէ ստացումքի արժէքն. կը զողնայ անուշեղէն, խնձոր, շաքարեղէն, ընկոյզ ինչ որ կրնայ: Բայց ի վերջոյ ուղղութեան գաւազանն կը վանէ իրմէ այդ սովորութիւնն եւ այդ բնագոյմն տակաւ կը մեկնի իրմէ, եւ երբ տասնեւեղեց կամ տասնեւութն տարեկան կը լինի, այդ գաղափարն իսկ կ'արհամարհէ, ահա այնչափ զգուշի կ'ըլլայ խրեն: Դժուար չ'է ձեզ եւ ինձ համար պարկեշտ լինել, մէկը կրնայ իր ստակը բաց թողուլ իմ առջեւ բոլոր օրն եւ բոլոր զիշերն, ու ես չպիտի առնեմ զայն, ոչ թէ որովհետեւ կը վախճամ Նիւ-Եօրքի դատաւորներէն, այդ չ'է որ կը զսպէ զիս. բան մ'ունիմ սրտիս մէջ որ աւելի հզօր է քան բոլոր դատաւորներն: Ես եմ որ չ'եմ ուզեր առնել զայն. այսպէս սովրած եմ, այս վիճակին հատած եմ: Երբ մարդ դեռ նոր կ'սկսի կեանքն, կրնայ կոշտ, խիստ, եւ բռնաւորական ըլլալ. բայց եթէ ուղիղ եղանակաւ հրահանգուի, կը հասնի վերջապէս մտաց այն վիճակին, յորում

բարերարութիւնն է իւր կենաց անհրաժեշտ օրէնքն: Եւ ուստի երբ փոքր մանկունք, ստորակարգեալք եւ այլք կը մօտենան իրեն, կ'զգուշանայ խստութեամբ կամ անզմուծեամբ խօսելէ, ոչ թէ որովհետեւ պիտի վնասէ անոնց, այլ իրեն: Այսպէս է որ կան բազմամիւ մարդիկ որք սովորաբար մարդասէր են եւ հեզահամբոյր ամենուն հետ, ոչ թէ որովհետեւ կըսեն ամեն առաւօտ «պարտիմ այսպէս ընել», այլ որովհետեւ քաղցրաբարոյութեան արեւն կը ծագի իրենց հոգւոյն վերայ այնքան կանոնաւորապէս, որքան արտաքին արեւն կը ծագի իրենց մարմնոյն վրայ. իրենց կեանքն այսպէս այն ինքնաշարժ վիճակին վերադարձուած է:

Ոչ որ կրնայ այս կենաց մէջ հպատակեցնել ամեն ինչ ժամուան մը մէջ: Քանզի որքան յառաջանաս, հետզհետէ կը մօտենաս բարձրագոյն վիճակներու եւ ճակատամարտն կը նորոգուի ընդ միշտ: Նոր տարրեր, նոր շրջանակներ ու այսու նոր բաղադրութիւններն աւելի ընդարձակ, զօրաւոր, ճոխ եւ ազնիւ կը բացուին միշտ, եւ ուստի քրիստոնէական կեանքն յաւերժական յառաջդիմութիւն մ'է: Եւ հետզհետէ ուղիղ գործելն այնքան սովորական կըլլայ մեզ, որ կը մոռնամք անցած բաներն եւ յակամայս կը տեսնեմք աւելի յառաջ եւ աւելի վեր դէպ 'ի այն բաներն որ մեր առջեւն են:

Արդ՝ ինչպէս կարելի է այս կեանքն որ այսքան աղմկալից է և զործօն անդադար, և այնքան իրական, որ կը պարունակէ ընտրութիւններ, խորհրդածութիւններ, իղձեր ու ձկտումներ, կամեցողութիւններ և ջանքեր, անկումներ և կանգնումներ, և նոր ճիգեր — ինչպէս կարելի է որ այս կեանքն որ կը պահանջէ ամբողջ հոգւոյն իւրաքանչիւր կարողութեան գործունէութիւնն, վարէ

միայն բարին փափաքողի մը կեանքն: Աւելի պիտի ուզէի թողուլ որ զետի փոքրիկ ձուկն մարտնչի ծովու շանաձկան և կոկորդիլոսին հետ քան թէ թողուլ որ այն մեղմ, տկար, սիրուն բարին փափաքողներն ոգորին այս զօրեղ հակառակորդաց հետ. այս հզօր ազդեցութեանց հետ որ կու գան կամ օգնելու և կամ արգիլելու իրենց մուտքն և յառաջադիմութիւնն աստուածային կենաց մէջ:

(Մնացեալը յաջորդ քառով)

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն

Հանկայի Աւետ. Եկեղեցւոյ ներքին եւ Արտաքին Հոգաբարձութեանց խառն Ժողովն ի նկատի ունենլով Մեծապատիւ Սարգիս Էֆէնտի Մինասեանի ի վաղուց անտի առ Ազգ. եւ առ Եկեղեցիս մատուցած օգնութիւններն եւ անձնուէր ծառայութիւններն թէ աստ եւ թէ յԱմբրիկա, պարտ համարեցաւ ի դիմաց Ժողովրդեան շնորհակալութիւն եւ երախտադիտութիւն յայտնել նորին Մեծապատուութեան քանի որ աստ ի Մայրաքաղաքիս է: Եւ այս նպատակաւ ի Նոյեմ. 57 ըստ Հատ. ուրբաթ օր ի ճաշ հրաւիրեց զՆ. Մեծապատուութիւն ընդ նմին երեսունի չափ այլ պատուարժան անձինք ի տան Հանկայի Աւետ. Եկեղեցւոյ Հովիւ Պատ. Յ. Ֆիլեանի:

Սոյն առթիւ յետ սեղանոյ այլ եւ այլ հանդիսականաց կողմէ պարագային յարմար ուղերձներ խօսուեցան եւ որոց պատասխանեց Ն. Մեծապատուութիւն յայտնելով ամենախոնարհ զգացմամբ թէ՛ ինքը դեռ ի պատանեկութեան եղած տոնէնէն նուիրած լինելով զիւր անձ ի ծառայութիւն Աստուծոյ եւ Ազգին, իւր ունեցած ամեն յաջողութիւն առ այս նըպատակ գործածել առաջադրած լինելով ինչ որ ըրած է, իբրեւ ծառայ Աստուծոյ եւ Ազգին իւր պարտք կատարած է միայն, եւ այն բազում թերութեամբ:

Մեք գոհութիւն կը յայտնեմք Հանկայի

Աւետ • Եկեղեցւոյ յիշեալ սլաշտօնէից իւրեանց կատարած սոյն արժանաւայել գործոյն համար, որոյ յիշատակն անջնջելի պիտի մնայ բոլոր հանգիստականաց սրտին մէջ:

... Խմբագիր Բիւրական լրագրոյ

Ձեր պատուական թերթին մէջ մերթ ընդ մերթ հրատարակութիւններ տեսնուեցան Երիտասարդաց Գրիտոնէական Միացեալ Ընկերութեան նկատմամբ:

Երիտասարդաց Միացեալ Ընկերութիւնն կազմելու առաջարկը առաջին անգամ պարտիզակէն եղաւ, թերեւս ասկէ առաջ առաջարկներ եղած ըլլան այս մասին ուրիշ տեղերէ, բայց եւ այնպէս գեռ կատարուած իրողութիւն մը չըլլալով, երիտասարդք կը մնան անջատ եւ զուրկ միմեանց օգուտներէն: Բազում քաղաքաց եւ գիւղորդից մէջ կան անշուշտ կազմեալ այլ եւ այլ ընկերութիւնք բարի եւ օգտակար նպատակներով որք սակայն առանձին գործելով իրենց գործելու ասպարէզը իրենց անձուկ սահմանին մէջ միայն կը փակի: Կը ճանչեմ այնպիսի երիտասարդներ որք գրեթէ իրենց ապրած տարիներուն թուոյն չափ ընկերութիւններ տեսած եւ կամ նոցա անդամակցած են, այլ եւ այլ նպատակներով, սակայն կրնայ ըսուիլ թէ այսօր ատոնցմէ ոչ մին գոյութիւն ունի, եւ կամ եղածն լոկ անուանական ըլլալով ինքնին անգործագրելի եղած են: Այս կէտին ուշադրութիւն տալ պէտք է անշուշտ, քանզի կը տեսնեմք թէ երիտասարդաց մէջ, միանալու, գործելու փափաք մը կայ զոր ուրախառիթ կրնամք համարել: Բայց թէ ինչո՞ւ չեն յաջողիր եւ անգործագրելի կը մնան, ատոր այլ եւ այլ պատճառներ կրնայ տրուիլ, եւ մեք գոնէ սա չափ մը կրնամք թուել, ինչպէս, տեղական դժուարութիւնք, վիճակաց փոփոխութիւնք, երթեւեկութեանց եւ թղթակցութեանց դժուարութիւնք, եւն եւն: Եւ կան նաեւ պատճառներ որ բուն իսկ ի մէջ ընկերութեանց կազմաւորու-

թեանն են որով ընկերութիւնք լոյս տեսնելուն պէս խաւարիլ կ'սկսին, զի շատ անգամ երիտասարդաց բուռն եռանդը մղած է զիրենք մեծամեծ գործերու ձեռնամուխ լինել, որ դժբախտաբար ընկերութեան նպատակին արդեամբ չի պատասխանելով անգործագրելի կը մնան եւ կամ յուսահատելով կը ցրուին:

Եղած ալ են ընկերութիւնք որոց անդամք միայն ուրիշ թելադրութեամբ գործել կ'սկսին առանց նախապէս ինքզինին այն նպատակին յարմարեցնելու, եւ առանց նկատի առնելու թէ ընկերութեան մը տարերքն կազմողներ պէտք է իրենց առաջադրեալ վարձանի հաւասար զօրութիւն ունենան, եւ զարգացնեն ինքզինին նիւթապէս, մտաւորապէս, եւ բարոյապէս: Կան եւ կրնայ ուրիշ պատճառներ ալ ըլլալ զորս միտք չունիմք հոս յառաջ բերել, բայց ուրախ եմք տեսնելով որ արդէն այս դժուարութիւնք վերնալու վրայ են հաղորդակցութեանց գիւրութեամբ, ուսեալ եւ ընտիր երիտասարդաց աւելնալով, թէ մայրաքաղաքիս եւ թէ գաւառաց մէջ որք արդէն պատրաստուած են այսպիսի նպատակներու, եւ ի հարկին ցուցուցած են իւրեանց քաջութիւն պաշտպանելով ժողովրդեան նուիրագործեալ իրաւունքներն, եւ առաջնորդելու զայն դէպի բարին եւ կատարեալն:

Նոյնպէս գոհացուցիչ է տեսնել որ ըսկսած եմք ճանչնալ մեր տկար կողմերն եւ մեր խսկական կացութիւնն թէ ո՞ր կը գտնուիմք, եւ դէպի ո՞ր կը դիմեմք, ի՞նչ բաներու եւ ի՞նչ աստիճան յարմարութիւն ունիմք, զի մինչեւ որ մեր ցաւոց եւ տկարութեանց վերահասու չ'լինիմք, չ'եմք կրնար ըստ արժանոյն դարման տանիլ, եւ այն զգացումն է որ զվեղ պիտի մղէ ջանքեր եւ զոհողութիւններ ընելու թէ մեզ եւ թէ մեր սիրելի ազգին համար: Այս ինքնաճանաչութեան եւ պարտաճանաչութեան զգացումն որ կարի իմաստուն դասեր կը սովորեցնէ մեզ, եւ պարտականութիւններ կը դնէ

մեր վրայ, որչափ ալ դժուարին լինի նոցա կատարում, չ'պիտի վհատեցնէ զմեզ: Ինչ արգելքներու ալ որ հանդիպիմք կարող պիտի ըլլամք յաղթել, քանզի յաղթութիւն եւ պարտութիւն միայն մեզ կը վերաբերին, այսպիսեալ մեր փառքը եւ մեր նախատինքը պիտի աւելնայ ապագային մէջ:

Արդ, տեսնելով որ թէ լրագրաց միջոցաւ եւ թէ առանձին նամակներով այլ եւ այլ տեղերէ արձագանք կը գտնէ Միութեան հրաւերն, մեք եկած հասած կը սեպեմք այն օր՝ յորում պարտիմք անմիջապէս գործի սկսել: Եւ այն ընդունելութիւնը եւ քաջակերութիւնը տեսնելով որ կըլլան եւ եղած են այլ եւ այլ պաշտօնէից եւ կարող անցանց կողմէ, մեք կը համաձայնիմք Գալէմբեարեան էֆէնտիի որ «Բիւրակնի միջոցաւ կառաջարկէ «Մասնաժողով մը կազմել կարող երիտասարդներէ որպէսզի սոյն կարեւոր ձեռնարկ գործադրելի լինի»: Ուստի մեք եւս այս մասին խոնարհաբար սա թելադրութիւնը կը դնեմք մեր երիտասարդ բարեկամաց առջեւ, որ եթէ հաճին, թէ առանձին նամակաւ, եւ թէ լրագրաց միջոցաւ առաջարկներ ընեն տեղւոյն, ժամանակին եւ ընտրելի անձանց վրայով, նամակներ կրնան ուղղուիլ առ կարապետ էֆ. Փափագեան Պարտիզակի ընկերութեան Ատենապետին:

Սոյն առթիւ կուզեմ մի քանի խօսք ընել Գալէմբեարեան էֆէնտիի գրածներուն: Ինքը դիտել կուտայ թէ «եթէ չի զարգացնեմք մեր կարողութիւններն ապագային մէջ բեռ պիտի ըլլամք մեր ընտանեաց, մեր ազգին ու ժողովուրդին: Թէ եւ ցաւալի, սակայն ստոյգ կրնամք համարել այս իրողութիւն թէ՛ մեր երիտասարդներէն ոմանք արդէն ծանրացած են իրենց ընտանեաց վերայ, եւ իրենց ժողովուրդին այնպիսի բեռներ եղած են որ չեն կրնար տարուիլ: Այժմէն չեմք կարող ըսել թէ այն Միացեալ Ընկերութիւն ինչ ընթացք եւ ինչ ուղղութիւն պիտի ունենայ երիտասարդաց վիճակը

բարձրացնելու մասին, բայց սա ճշմարիտ է թէ՛ ընդհանուրին լազձանքը պիտի ըլլայ, նոր շարժում եւ նոր կեանք յառաջ բերել ժողովուրդեան մէջ եւ ի մասնաւորի երիտասարդաց մէջ վառ պահելով այն խանդը որով պիտի կատարեն իւրեանց նախահարց բարի ձեռնակներ: Ինքզինքնին եւ մէկզմէկ զգուշացնելով եւ հսկելով վնասակար եւ յոռի ազդեցութիւններէ եւ սովորութիւններէ: Արդէն յայտնի է թէ մեր երիտասարդներէն ոմանք չի քաջաբերուելով ուսման եւ արուեստից համար ունեցած փառաքնուն մէջ՝ այնպիսի միջոցներու դիմած են, որ թէեւ այդ ընտրութիւն իրենց անձնականին չահաւոր եղած է, սակայն գործելու կերպերնին եւ ազդեցութիւննին օգտակար չէ եղած: Մեր ժողովուրդին: Նկատելով զայս իբրեւ մի հանրային խնդիր (բայց ոչ կրօնական տեսակէտով) հարկ կը համարիմք ու եւ է միջոցներով այդ վնասակար ընթացից տեղի չ'տալ եւ կասեցնել զայն, առաջնորդելով զերիտասարդս եւ զպատանիս օգտակար եւ պատուարեր ընթացից եւ գործոց որք չահաւոր պիտի ըլլան թէ իրենց թէ՛ ընդհանուրութեան:

Պարտիզակ

ՄԻՆԱՍ Մ. ՍԸԼԵԱՆ

Թերեւս մեր ընթերցողներէն ոմանք լսած են թէ յԱմերիկաՊատ. Մանկասար Մ. Մանկասարեան վերջերս թողլով զերիցական եկեղեցին ու մը կը վերաբերէր արդէն, «Անկախ Բրիտանիական Եկեղեցի» անուամբ եկեղեցի մը հաստատած է եւ մասնաւոր սրահի մը մէջ կը քարոզէ այժմ: Հետեւեալն կը գտնեմք Միացեալ Նահանգաց Ծիլատէլֆիա քաղաքի Փրես կոչեցեալ լրագրին մէջ որ Պատ. Մ. Մանկասարեանի խօսած մէկ քարոզէն առնուած է:

«Անկախ Բրիտանիական եկեղեցին մեր դարու խորագոյն սահանջից ծնունդն է, եւ յառաջ եկած է մնալու համար: Այս նորատի շարժումն կը ներկայացնէ մի

դադարաւոր, կը հռչակէ մի սկզբունք եւ կը խօսի մի ճշմարտութիւն որ բարձրագոյն եւ մշտնջենական արձագանք մը պիտի գտնէ միլիոնաւոր անկեղծ սրտերէ։ Այս նախնական ջանք առայժմ միայն առաւօտեան դարձ լոյսն է բլրոց մէջ, լայց շուտով պիտի փոխակերպի տուընջեան պայծառութեան յերկինս։ Արդէն եղական եւ շահագրգիռ պատմութիւն մ'ունեցանք, բայց այն պատմութիւն զոր պիտի ունենամք յապագային, այն ճակատամարտներ յորս պիտի կռուիմք եւ այն յաղթանակներ զորս պիտի վաստկիմք, ամենայն խոնարհութեամբ կ'ըսեմ զայս, պիտի ծածկեն զմեզ փառօք եւ պիտի ուրախացնեն մեր սրտեր։ Իմ գլխաւոր դործս է յառաջացնել զայս փառաւոր դադարաւոր այս կրօնական յեղափոխութեամբ։ Ես չեմ հռչակեր ինքզինքս իբր աւերիչ քննադատ մը կամ իբր հաւատոյ դէմ մարտնչող մը, ես չթողուցի զեկեղեցին յորում կրթութեաց որպէս զի կրօնի հիմունքն ոչնչացնեմ, ես կը բաղձամ շինել եւ ոչ թէ քակել, պիտի քարոզեմ ներշնչելու մեծագոյն ակնածութիւն եւ հաւատք։»

Ինչպէս արդէն ծանուցուած էր Ուրբաթ երեկոյ ճառախօսեց Մեծ . Բրոք . Յակոբոս էֆ . Ճէճիպեան 'ի Պալի փաշա 'ի նստաստ երիտասարդաց Ընկերութեան, իւր ղ ունենալով «Գոյն եւ Երաժշտութիւն» ունկնդիր խումբն բազմութեան մը։ Մեծ գոհութեամբ կ'իմանամք թէ երիտասարդաց Ընկերութիւնն կարողացած է ստանալ իբր հինգ Օսմ . ոսկւոյ հասոյթ մը, գոյացեալ այն մուտքէն զոր յօժարակամ վճարած էին ունկնդիրք։

Հետեւեալ համառօտ տեղեկութիւնք Ամերիկայէն գրուած են մեզ մեր օտարաբնակ աղջայնոց վրայ, ի հրատարակութիւն։

«Բիւրակնի ազնիւ Ընթերցողաց տեղոյս (Աթթըլուրօ) Աղջայնոց վրայ համառօտ տեղեկութիւն մը կուգեմ տալ։ Այս տեղ

այժմ կան 11 Հայք, ամենքն Բողոքական յորոց մին կին, երկուքն պատանի, վեցն երիտասարդ եւ երկուքն ամուսնացեալ։ Սոցա երկուքն են Կ . պոլսեցի, երկուքն Ատարաղարցի, երկուքն Նիկոմիդացի, մին Օվաճըքցի եւ չորսն Գուրտպէլէնցի։

Արք ամենեքին դործաւոր են եւ բացի միոյն ամենքն ալ ունին գործ եւ կ'աշխատին։ Ասոնք Հայ լրագիրներէն կառնուն Բիւրակն երեք օրինակ, Աւետարներ երկու օրինակ, Մարտէյի մէջ հրատարակուած Արմէնիա, մէկ օրինակ եւ Մանդումէ մէկ օրինակ։ Բացի ասոնց, տեղական թերթերէն եւս կառնուն երկու շաբաթաթերթ եւ երկու ամսաթերթ։»

Անշուշտ հաճելի պիտի լինի Բիւրակնի Ընթերցողաց լսել այս տեսակ տեղեկութիւններ Ամերիկայի այլ եւ այլ կողմերը գտնուող Հայոց վերայ։

Մ . Ն . Ամերիկա .

Աթթըլուրօ - Մասս

* * *

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱՆԳՂԻԱ . Նոր երեսփոխանաց ընտրութիւնք ազատականաց մեծամասնութիւն մը տալով հանդերձ, չկարծուիր թէ ազատականք ի պաշտօն պիտի ելնեն ընդ հուս, չեւ ամենայն հաւանականութեամբ Լորտ Սալզուորի պիտի մնայ յիշխանութեան գէթ առ ժամանակ մի։ Ընտրութեանց արդիւնքին վերայ հեռագրական վերջին տեղեկութիւնք հետեւեալքն են .

Ազատականք	355
Պահպանողականք	251
Բառնէլեանք	85

Մեծամասնութիւն Ազատականաց 'ի վերայ Պահպանողականաց՝ 81 երեսփոխան։ Որոշելի ընտրութեանց թիւն է՝ այժմ միայն 7։ Մինչդեռ պահպանողականք նախորդ խորհրդարանին մէջ ունէին 246 երեսփոխան, այժմ արդէն

ունին նոր խորհրդարանին համար 231 երեսփոխան: Իսլանտայի համար ինքնօրինութիւն խնդրող Մր. Բառնէլի հետեւողք նախորդ խորհրդարանին մէջ ունէին 49 երեսփոխան, նորին համար արդէն ունին 83 երեսփոխան: Գալսով Ազատականաց, մինչդեռ լուծեալ խորհրդարանին մէջ ունէին 542 երեսփոխան, նորին համար ցարդ ունեցածնին է միայն 535 երեսփոխան: Կատարելի անորոշ ընտրութեանց թիւն է այժմ միայն 7 և ասոր մէջէն թէ Պահպանողականք և թէ Բառնէլեանք ի հարկէ պիտի ունենան նոր շահեր: Այսու յայտնի կը տեսնուի թէ Ազատականք առաջիկայ խորհրդարանին մէջ աւելի կորուսած պիտի լինին իւրեանց զօրութիւն քան նախորդին մէջ, յորում Մր. Կլատտոն չկրցաւ կանգուն մնալ ցվերջ:

— ՊԻՐՄԱՆԻԱ. Անգղիացիք գրաւեցին զՄանտալէ, մայրաքաղաք Պիրմանիայ, առանց ունէ ընդդիմութեան: Պիրմանիայ թիպօ թագաւորն անձնատուր եղաւ Անգղիացի զօրավարին, և այժմ այդ բռնաւոր թագաւորն խաղառ հեռացուցուած է իւր մայրաքաղաքէն: Հնդկաստանու փոխարքայ Լորա Տըֆրին կողղեւորի ի վերին Պիրմանիա ի վերահազմութիւն երկրին վարչութեան:

— ՍԵՐՎՈ-ՊՈԼԿԱՐ օպատերազմին մէջ Պուլկարաց յաղթող հանդիսանալովն՝ Տէրութեանց միջամտութեամբ թէ և առժամեայ կերպիւ գինադադար մը տեղի ունեցաւ, բայց այդ երկու դրացեաց մէջ թշնամութիւնն փոխան վերջանալու տեղի ոյժ և սաստկութիւն կը գտնէ օր քան զօր: Պուլկար կառավարութեան գլխաւոր անդամք այժմ կը գտնուին ի Բիրոդ որ է Պուլկար զօրաց գրաւած քաղաք Սերվիայ հողին վրայ: Սերվիացիք հեռացած չեն դեռ վիտինի գաւառէն որ է հող Պուլկար իշխանապետութեան: Խնդիրն այնպիսի դժուար և տագնապալից վիճակ մ'առած է վերջերս որ չգիտցուիր թէ վախճանն ուր պիտի յանգի:

ՍՊԱՆԻԱ. Ալֆոնս թագաւորին մահ-

ունէն յետոյ Գրիստինէ թագուհին խնամակալ թագուհի կարգեցաւ իւր փոքրիկ թագաժառանգ մանկանն: Թագաւորին յուղարկաւորութեանն ու թաղմանն առթիւ, ինչպէս Արեւելքի մէջ տեսանք, հետեւեալ հետաքրքրական արարողութիւնն տեղի կունենայ ի Մատրիս Էսքուրիալի Տաճարին նկուղին մէջ, ուր կը հանգին Փիլիպ Բ. Էն և Կարոլոս Ե. Էն ի վեր բոլոր թագաւորաց մարմինք: Երբ հանգուցելոյն դադարը կիջեցնեն յիշեալ Տաճարի մէջ, պալատան մեծ արարողապետն կ'աւանդէ դադարն և ի յայտ կ'երէ թագաւորին դէմքը: Արդարութեան նախարարն հանդիսապէս կարճանագրէ թագաւորին պատուակալ պահապանին երգումը՝ որ նորա մահուան վայրկեանէն մինչև Էսքուրիալ տարուիլն զայն հակեր էր ըստ սովորութեան: Սա կը հաստատէ թէ արդարև մեռեալ թագաւորին մարմինն է զոր կը յանձնեն արդարութեան նախարարին: Այն ատեն մօտենալով դեղարդաւորաց պետն կը խոնարհեցնէ վեր գլուխ ի խոր լուծթեան և երկցա կը գոչէ, «տէ՛ր, տէ՛ր, տէ՛ր, Պատասխան չ'ստանալով, բարձրաձայն կ'ըսէ, «որովհետև ն. վեհափառութիւն չ'պատասխաներ, իրօք մեռած է:» Եւ անմիջապէս երկու կտոր կընէ իւր հրամանատարութեան դաւազանն և կը նետէ զայնս դադարին ոտքը:

Յայնժամ պալատան մեծ արարողապետն կը փակէ նկուղին կափարիչը և կը յանձնէ բանալիներն խոստովանահօր, որ վախճանեալ թագաւորին մարմնոյն պատասխանատունն է:

Խմբագիր-ՏՏՈՐԵՆ

Լ. ՍՏԵՓԱՆ Խ. ԻԹԻՒՋԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

Տպագր. Գ. Պաղտատեան

(ԱՐԱՄԵԱՆ)

Զագագրւար Յակոբեան խան, Թիւ 13